

Ciència, indústria i ideologia: l'Institut Ravetllat-Pla

10/2011 - **Història de les Ciències.** L'Institut Ravetllat-Pla, al barri del Guinardó de Barcelona, va ser fundat pel veterinari Joaquim Ravetllat i Esteche i el metge Ramon Pla i Armengol l'any 1919. Allí gestaren una teoria per al tractament de la tuberculosi que fou definida com a heterodoxa per les institucions mèdiques de l'època. Lluny de culpabilitzar el malalt, partien de la premissa que "tots som tuberculosos" i proposaven una terapèutica incloent, a través dels productes farmacèutics que produïen en el seu Institut. La tesi doctoral de Sara Lugo, a través de l'estudi del llegat històric, inexplorat prèviament, de l'Institut Ravetllat-Pla contribueix a la comprensió de la història de la medicina, i de la indústria farmacèutica catalana en particular, i aporta una nova perspectiva per abordar la història dels medicaments considerant-los com una estratègia de legitimació científica.

Sèrum Ravetllat-Pla

A finals del segle XIX i principis del XX, després del descobriment del bacil de Koch, la concepció social de la tuberculosi va anar sent reemplaçada per la tuberculosi de laboratori. En aquest context, el veterinari Joaquim Ravetllat i Esteche (1872-1923) va desenvolupar a Catalunya una teoria alternativa sobre la variabilitat del bacil tuberculós. Les seves idees, juntament amb el suport científic i econòmic del metge Ramon Pla i Armengol (1880-1958), van permetre la fundació de l'Institut Ravetllat-Pla, així com la fabricació de dos productes antituberculosos: el Sèrum Ravetllat-Pla i l'Hemo-antitoxina Ravetllat-Pla.

Ramon Pla i Armengol (segon per l'esquerra) i els seus companys de l'Institut Ravetllat-Pla asseguts al costat d'un monument a Joaquim Ravetllat.

Després de la mort de Joaquim Ravetllat, Ramon Pla i Armengol, va continuar el desenvolupament científic de la teoria Ravetllat-Pla. No obstant això, sempre va compaginar la seva militància política amb la seva activitat científico-comercial. La ideologia política de Ramon Pla es va configurar des d'un catalanisme socialista feia un catalanisme més internacionalista, raó per la qual va militar en diferents partits, sent finalment elegit diputat com a membre de la Unió Socialista Catalana el 1936. La seva ideologia política permea les seves teories científiques; la teoria bacteriològica de Ravetllat, li permeté allunyar-se de la concepció social de la tuberculosi, reconceptualitzar la malaltia i proposar una terapèutica específica incloent i efectiva: els seus productes farmacèutics.

Hemo-antitoxina Ravetllat-Pla.

La teoria Ravetllat-Pla va ser definida com heterodoxa quan les institucions mèdiques de l'època van decidir per unanimitat que no era verificable. Tant per la militància política del seu fundador, com per l'heterodòxia de la teoria que difonia, l'Institut Ravetllat-Pla es va consolidar com una empresa privada exclosa de la comunitat mèdica catalana. Aprofitant la identitat d'heterodoxos i com a reacció a aquesta exclusió social l'estratègia de legitimació de la teoria científica Ravetllat-Pla es va fonamentar en l'expansió comercial de l'Institut a Llatinoamèrica, on es va difondre la teoria a través de les publicacions de l'Institut i de la seva publicitat.

L'Institut Ravetllat-Pla configurava una xarxa científico-comercial a través de la qual va transitar coneixement científic entre vint-i-set països. A través d'aquesta xarxa, l'Institut mantenia relacions horitzontals amb metges a nivell mundial i incorporava en la definició dels seus medicaments el concepte social de malaltia de cada context local. Aquest treball de recerca més enllà de contribuir a l'enteniment de la història de la medicina, i particularment de la indústria farmacèutica catalana, aporta una nova perspectiva a l'hora d'abordar la història dels medicaments: la consideració d'aquests productes comercials com una estratègia de legitimació científica.

Sara Lugo

"Ciencia, industria e ideología desde la Cataluña del siglo XX. La heterodoxia incluyente del Instituto Ravetllat-Pla (1919-1936)". Tesis doctoral de Sara Lugo, defendada el 30 de Setembre de 2011. Director: Jorge Molero Mesa.